سێ نۆڤلێت لەبارەی شانۆوە..
نیهاد جامی

لەدەرەوەی ژانری شانۆنامە، ئاخۆ کاتێک ژانرێکی تری ئەدەبی باس لە شانۆو گرنگی ئەو هونەرە بکات، دەبێت چ نهنێیەک لەودیوی دنیای شانۆ بخاتە ڕوو؟ هیچ کاتێک ئەو پرسیارەم ئاراستەی خۆم نەکردبوو، تا ئەو کاتەی هەر سێ نۆڤلێتەکەی «دانێل پیناک» م نەخوێند بۆوە.
هەر یەک لەم سێ نۆڤلێتە سەر بەیەک دنیان و گەر خۆمان بەهەڵەدا نەبەین دەتوانین وەک یەک دەستنووس لەسێ پاکنووسدا ناویان بەرین، نۆڤلێتی یەکەم بەناونیشانی««سوپاس» چیرۆکی ئەکتەرێکی شانۆییە، وەک نوسەر ئاماژەی بۆ دەکات زیاتر لەمۆنۆلۆژێکی درێژ دەچێت، چەندین جار وەک شانۆنامە لە فەرەنسا و ئیتالیا نمایش کراوە.
ئەکتەرێک خەڵات وەردەگرێت، لێرەدا پەیوەندی نێوان ئەکتەر و وشەی سوپاس وەک مۆتیڤێک دەردەکەوێت کە بەدرێژایی گێڕانەوەی چیرۆک، ئێمە سوپاس گوزاری ئەکتەرێک دەبینین، کە سوپاسی خۆی دەخاتە ڕوو بەهۆی وەرگرتنی خەڵاتەوە، ئەو سوپاسە دەچێتە ناو نهنیەکانی نمایشی شانۆیی، تا دەگات بە شێوازی خەلات وەرگرتن لەفێستڤاڵەکاندا، کاتێک ئەوەی بیر دێتەوە هەست بە ئازار دەکات، چونکە دەزانێت پێوەری وەرگرتنەکانی خەڵات چین، کۆی ئەوانەش خاڵی نین لەو کەسەی کە رۆژی خەڵاتەکە و ڕێ و ڕەسمەکە دەیخوازێت، کە دەبێت بڕاوەی خەلات پابەندی کۆی ئەو سیستمە بێت، لەوەشدا ئەکتەر وەک مرۆڤێک دەزانێت بووە بە نەریت لەکاتی وەرگرتنی خەڵات دەبێت سوپاسی خانەوادەکەی و لێژنەی دادوەری و هاورێکانی بکات، هەر کەسێک کە بێتە سەر زمانی و بیناسێت سوپاسگوزاری بێت لەوەی وایان کردووە رێز لەشەونخونی و کاری ئەو بگرن، لەوەشدا باس لەو وەزیرەش دەکات کاتێک خەلات دەبەخشێت تەنیا سەیری خۆی دەکات نەک براوەی خەلاتەکە.
گێڕانەوە کۆی چیرۆک لەناو ووشەی سوپاس دەهێلێتەوە، کە ئەم ووشەیە دەبێتە هۆی ئەوەی هەر نهێنی و ڕاستیەک ئاماژەی بۆ بکرێت، دەبێت زادەی ئەم ووشەیە بێت، تەنانەت سوپاس لە ستایشەوە بۆ دەرنەبڕینی ستایشیش، کاتێک باس لەوانە دەکات کە هەرگیز سوپاسیان ناکات، گێڕانەوەکانی کارەکتەر ئەو ڕاستی□ نووسەر بە ڕوونی دەردەخات کە مەنەلۆژێکی شانۆیی زیاتر لەسەر شێوازی شانۆی تاکئەکتەری خۆی دەنوێنێت، رەنگە ئێمە ئەو تێکستە خەیاڵمان بەرێتەوە لای شانۆنامەی «گۆڕانی مالئاوایی» چ□خ□ق، ب□هۆی ئەوەی ئەکتەرێک باس لەشانۆ و

نهێنیەکانی دەکات، بەڵام لە بنەرەتدا تەواو لەو بابەتەوە دوورە، ڕەنگە هەموو نزیکیەکە هەر لەوەدا بێت کە ئەکتەرێک باس لەشانۆ دەکات، بەناو ناوبردنی نزیکی نێوان ئەو دوو تێکستە لەڕاستیدا ئاکارێکی نووسینە شانۆییەکانی کوردییە، بەوەی ئاسانترین رەخنەیەک دروست بکرێت تۆمەتبارکردنی تێکستەکانە بەیەکتری، رەنگە بپرسن: ئەی ئەمە بۆچی ئەو نمونەیەمان هێنایەوە؟
ئەو پرسیارە لەشوێنی خۆیدایە و تەنیا مەبەستمان ئەوەیە ئەوانەی لەو بارەیەوە دەنووسن بتوانن خێرا فرمانە سەپێنراوەکانیان بەسەر تێکست یەکلا نەکەنەوە، نووسینی کوردی بەناوی توێژینەوە پێیەتی لەو فرمانانە، بەتایبەت کاتێک قسە لەشانۆنامەی کولتوری خۆرئاوایی دەکەن.
بەهۆی شێوازی گێڕانەوە، نووسەر ئەوەی بە پەسند زانیووە ناوی بنێت نۆقلێت نەک شانۆنامە، ئەوەش بەتەنیا وەک یەک تێکست کۆتایی نایەت، بۆیە ووشەی سوپاس دەبێت بە ناونیشانی کتێبێک و لەو روانگەیەوە سێ نۆقلێت لە بارەی شانۆ دەگرنە خۆیان.
نۆقلێتی دووەم بەناونیشانی «ئیتالیەکانی من: تۆماری سەرکێشیەکی شانۆییە» خوێنەر تووشی هیچ دابڕانێک نابێت لەگەڵ نۆقلێتی یەکەمدا، تەنانەت گێڕەرەوە هەوڵ دەدات ئەوەمان وەک دەستنووسەکی تری تێکستی «سوپاس» پێ نیشان بدات، ئەو پاکنوسە وەک جۆرێک ئیشکردنەوەیەکی سەر لەنوێ ناو دەبات، لەوەشدا بە کەمێکی خۆی پەنا دەباتە بەر رۆمانی «مەدام بۆقاری» فلۆبێر، بەوەی گەر فلۆبێر ئەمجارە ئەو رۆمانە بنووسێتەوە زۆر شت لا دەبات، ئەوەش بەهۆی ئەوەی کاتێک لەم نۆقلێتەدا دەیەوێت تێکستەکە بخاتە سەر شانۆ نیوەی زیاتری دەبڕێت، لێرەدا ئەمە هەست ناکەین نۆقلێتێک دەخوێنینەوە، وەک چۆن هەست بەوەش ناکەین لە بەردەم شانۆنامەیەکداین، بەڵکو لەناو خودی ژیان و شانۆداین، وەک ئەوەی لەناو ئەزموونی نووسین و شانۆ و خودی ژیاندا بین.
پەیوەندی راستەوخۆی ژیان لەپاریس و شانۆ وەک هونەر دەبێنە مۆتیقی سەرەکی، تا دەگاتە ئەوەی گوێ لەپرۆگرامی رادیۆ دەگرێت بە زمانی ئیتالی، لێرەدا دەچینە سەر پەیوەندی ناونیشانی ئەم نۆقلێتە، ئیتالیەکانی ئەو بریتین لە ژنە ئیتالیەکەی و هاوڕێ ئیتالیەکەی، سەرباری ئەوەی وەک ئاماژەی بۆ دەکات نیوەی دانیشتوانی پاریس بە ئیتالی قسە دەکەن، بەتایبەت وەک دەرهێنەرەکەی باسی بۆ کردووە کە شانۆنامەکە لەفێستقالێک نمایس دەکرێت، تایبەتە بە ژنانی ئیتاڵی، ئەوەش پەیوەندی ئەو سەرکێشیە شانۆییەتی لەگەڵ ئیتالیەکانیدا، وەک لەناونیشانەکەوە سەرنجمان بۆ لای خۆی ڕادەکێشێت.
ئەم نۆقلێتەیان وەک پەراوێزێک بۆ نۆقلێتی «سوپاس» دەردەکەوێت،

گێڕەرەوە خودی نوسەری نۆڤلێتەکەیە، کە دەیەوێت نواندنی تیا بکات، باس لەو چوار نمایشەی پێشوو دەکات کە شانۆکارانی پێش ئەو لەچوار نمایشی جیاوازدا کاریان تیای کردووە.

ئەگەرچی گێڕەرەوە خۆی بە ڕۆمانوس دەزانێت نەوەک شانۆنووس، ئەوەش حەقیقەتی نوسەری ئەو کتێبەیە، بۆیە باس لەوە دەکات کە نوسەرانێکی زۆری شانۆ هەبوون نواندنیان لەشانۆنامەکانی خۆیاندا کردوە، نمونە دەنێتەوە بە مۆلیێر و شکسپیر و تا دەگات بە داریۆفۆ، لەهەمان کاتدا باس لەو ڕۆمانوسانە دەکات کە شانۆنامەیان نوسیووە، لەوانە کامۆ وسارتەر کە خۆیان نواندنیان لەشانۆنامەکان نەکردووە، بۆیە گێڕەرەوە «نەوەک نوسەری کتێبەکە» خۆی بەیەکەم ڕۆمانوس دەزانێت کە نواندن لەشانۆنامەی خۆی دەکات، بەهۆی ئەوەی ئەم نوسینەی ئێمە بە زمانی کوردیە، بۆیە کەمێک لەو باسە دوردەکەمەوە و ئاماژە بە بابەتێک دەکەم.

گەر نوسەری ئەم کتێبە شانۆکارێکی کورد بوایە، مامۆستایانی بواری ڕەخنەی ئەدەبی وا سەیری ئەو کتێبەیان نەدەکرد کە سێ نۆڤلێت بێت، بەڵکو وەک یادداشتنامە و شانۆ سەیریان دەکرد، هەر وەک ئەو قسە قەشمانەی زۆرجار ڕووبەڕوی خودی خۆمان کراوەتەوە، کە ژیانی ڕۆژانە دەنوسینەوە، ئەو لادانە لەقسەکردنمان لەم کتێبە بۆ ئەوەیە ڕەخنەگران و نوسەرانێکی زۆر کەمێک فراوانتر سەیری ئەدەب بکەن، بتوانن ئاشنایەتی پەیدا بکەن بە تێکست و کتێبی نوێوە.

نۆڤلێتەکە بەدوای گەیشتنی شانۆنامەکە بە سەر تەختەی شانۆ کۆتایی دێت، کە کەی نۆڤلێتەکە بریتیە لەکارکردن لەناو شانۆنامە وەک نووسین، دواتر پرۆڤە لەتێکستەکە و تا چوونی بە سەر تەختەی شانۆ، سەرباری پەیوەندی بە ژیانی کولتوری پاریسیەوە، کۆتایی ئەو نۆڤلێتە دەرگایەکیترمان بۆ دەکاتەوە، تاوەکو گەشت بەناو ئەو دنیا شانۆییە بکەین، بۆیە نۆڤلێتی سێ یەم دەست پێ دەکات لەژێر ناونیشانی «سوپاس؛ ئیقتیباسێکی شانۆیی» ئەم نۆڤلێتە بەتەواوی لەنوسینی شانۆنامەیەکەوە نزیکە، بە دیمەنی سەر تەختەی شانۆ دەست پێ دەکات، دەتوانین ئەو نۆڤلێتە ناو بەرین، بە دەستپێکێک بە کۆتایی نۆڤلێتی دووەم، بۆیە هەر سێ نۆڤلێتەکە لەبارەی شانۆ و بەدەوری ووشەی سوپاس دەسوڕێنەوە، سوپاس وەک ووشەو کردار ڕووبەرێکی گەورەی ئەو سێ تێکستە بەدوا یەکە پێکدێنێت، کە لە کتێبێکدا کۆبوونەتەوە، تابلۆکانی هیتلەر کە لە نۆڤلێتی یەکەم باسی لەوە دەکات، لە نۆڤلێتی سێ یەم بیرمان دێنێتەوە، هیتلەر ئەو مرۆڤەی ملیۆنەها کەسی بەگوناهی کوشت، کەچی پێشتر خەریکی نیگارکێشان بووە، ئەوە زانیاریەک نیە گێڕەرەوە پێمانی ببەخشێت، هەندەی کەنالی پەیوەندی نێوان نۆڤلێتەکانە، نەک ئەو سێ تێکستە

لەیەکتری دانابرێت، بەڵکو هەمیشە دەیەوێت وەک زنجیرەیەکی بەدوای یەک هاتوو بیانبینین، کە لەکۆتاییدا هەر سێ نۆڤلێتەکە وەک ڕۆمانی سوپاس بخوێنینەوە
لەلاپەڕەکانی کۆتاییدا تێدەگەین بۆچی ناونراوە «سوپاس» ئەو ستایشە پێوەری وەرگرتنی خەلاتەکانە، جا با خەڵا تەکە وەک رێزلەنان بێت بۆ تەواوی کارەکانی ژیانت، بۆیە لەکۆتاییدا ئەو وشەیە لەستایشەوە دەگۆرێت بۆ ئاماژەیەکی هەڕەشە کە سوپاسی بەرێز بلامارد ناکات، ئەوەی شایستەی سوپاس بێت ئەو نیە مرۆڤەکانی دەرەوەی خەڵا تەکانن، مرۆڤگەلێکی پەراوێزی ناو ژیان، ئەوانەی کاری خزمەتگوزاری و ساقیەتی مەیخانەکان دەکەن.

نیهاد جامی- فەڕەنسا

سوریا لە دەوڵەتی نەتەوەیی عەرەبەوە، بۆ دەوڵەتی مەشقی ئیگۆرە جیهادییەکان!.. کامل احمد

ئەو ڕووداوانەی ئەمڕۆ لە هەر سووچێکی ئەم جیهانەدا ڕوودەدات، ڕووداوی هەڵتۆقاونین و هەرلەخۆشیانەوە ڕوونادەن. هەموو ئەو کێشمەکێش و ناکۆکیانەی کە لە جیهانی ئەمڕۆدا ڕوودەدەن، بنەمای ئابووری و مادی خۆیان هەیە و وابەستەن بە کێشمەکێشی سەرمایەوە، بە تایبەتی ئەو دوو زلهێزەی کە ئەمڕۆ وێنای جیهان دەکەن، واتە ئەمریکا و چین. بۆ هەر یەکێک لەو ئاڵوگ□□□انەی کە لە ناوچەیەک یان ل□ ش□ون□کی جیهانەدا ڕوودەدەن ڕاستەوخۆ دەتوانین بە سادەیی ڕیشەکەی لە پەیوەند بە کێشمەکێش و تەرازووی هێزی نێوان ئەم دوو هێزە زەبەلاحە ئابوورییەدا ب□د□زینەوە کە چۆن هەر یەکێکیان لە ڕێگای هاوپەیمانە ناوچەیی و ناوخۆییەکانیانەوە لە هەوڵی ملشکاندنی ئەوی تریان□دایە و دەیەوێت هێزی زاڵ بێت. ئەوەی کە ئاشکرایە تا ئێستا ئەمریکا لە ڕووی هێزی سەربازی و شەڕەنگێزییەوە

هێزی یەکەمە، بەڵام لە ڕووی ئابوورییەوە ئەم جێگاوڕێگایەی ڕۆژ بە ڕۆژ لە بەرامبەر نەیارە سەرسەختەکەیدا کە چینە دەتە خوارە و لەدەستدەدات.
هەریەک لەم دوو زلهێزە خەریکی قیرتاوکردن و دەستەبەرکردنی ڕێگا ئابوورییەکانی خۆیانن بۆ ئەوەی بتوانن بەسەر تەواوی یان زۆرێک لە جیهاندا زاڵبن. ئەم یارییە قێزەونەش یاریگای دەوڵەت و جارجارەش یان بەرابەر دەردەچن یان یەکێکیان دەدۆڕێت و ئەوی تریان دەیباتەوە. هەندێک جار وەک لە یاری تۆپی پێشدا باسدەکرێت کە تیپێک ناوبژیوانەکەی کڕیوە تا تیپی بەرامبەری بۆ دۆڕاندن بدات، ئەمانیش بە هەمان شێوە خەریکی ساغکردنەوەی ناوبژیوان و کڕینیانن بۆ ئەوەی کە بتوانن سیاسەتەکانی خۆیان لەو ڕێگایەوە بەرنە بەرەوە.
لە ڕووی مێژووییەوە و، بە پێی دانپیادانانەکانی سەرانی باڵادەستی ئەمریکا و بەڵگە ئاشکراوەکانیان، هەندێک جار بە نهێنی و هەندێک جاریش بە ئاشکرا، ئەمریکا هەمیشە ئەو هێزە بووە کە خەریکی دروستکردن و زیندووکردنەوەی هێز و جەرایانە کۆنەپەرست و دینییەکان بووە و پارە و ئیمکاناتی لۆجیستیشی خستوونەتە بەردەست بۆ ئەوەی لە ڕێگرتن لە نەیارەکانی و ڕێگاکانی دا بەکاریانبهێنێت.
ئەمە لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا و بە تایبەتی دوای ئەوەی کە ناوی لەنرا بەهاری عەرەبی، کە پایز و خەزان و گەڵاڕێزانی عەرەبیش نەبوو، ئەم دیاردەیە بە ئاشکراتر دەبینین. هاوکات ئەفگانیە عەرەبەکان و جیهادییەکانیان لە ئەفگانستان دژی یەکێتی سۆڤیەت دروست کرد و ئەمە مەدلێکی تری ئەم کارە بووە بۆ بەرگرتن بە چوونەپێشەوەی نەیارەکانی یان ڕێگریکردن لێیان و مەحدودکردنیان لە چوونەپێشەوەیان. دەستگرتنی ئیخوانییەکان و دروستکردنی داعش و قاعیدە و هێزەکانی تەحریر شام وجەبهەی نوسرە و فەراهەمکردنی ئیمکاناتی ماڵی و لۆجیستی بۆیان و تەنانەت مەشقپێکردنیشیان بۆ ئەوەی وەک هێزی دژ و وەحشی بەریانبداتە گیانی خەڵکی ناوچەکە و بتوانێت وەک دەسکەلای دەستی خۆی بەکاریانبهێنێت بەرامبەر هەر وڵات و ناوچەیەک کە یان پشتگیری ئەمریکا و سیاسەتە ئابووری و سەربازییەکانی ناکەن و تەواو ملکەچ نابن، یان لەسەر بەرەی بەرامبەر کە چین و ڕوسیایە هەژماردەکرێن بۆ بردنەپێشەوەی سیاسەتە ئابوورییەکانی خۆی و بەرگرتن بە هەژموونی چین و ئەو هێز و وڵاتانەی کە لەسەر ئەم بەرەیە هەژماردەکرێن. ڕیشەی ئەم بەکارهێنانەی بزووتنەوە ئیسلامییە جەراوجۆرەکان و گەورەکردن و بەکارهێنانیان دەگەڕێتەوە بۆ دوای جەنگی جیهانی دووەم، جارێک لە بەرامبەر بلۆکی سۆڤیەتی ئەوکات دا و لە قۆناغێکدا بەکردنەوەی بازاڕ لە بەرامبەر کاڵاکانیاندا و لە ئێستاشدا وەک ئامرازێک

بەرامبەر چین کە لە کەی گشتیدا بناغەکەی پاوانخوازی سەرمایە و سەرمایەگوزارییە لەم ڕێگانەوە.

لابردنی بەشار ئەسەد و هێنانی جەلانی و کردنی بە دەسەڵاتداری سوریا بە هەر کەسێک کە یەک تۆز بیربکاتەوە ئاشکرایە کە ئەمە نە کاری شەو و ڕۆژێکە و نەوەک ئەوەی خۆیان دەڵێین لە کۆنفڕێن یەکونێکدا ڕوویداوە، بەڵکو ئەمە بەرنامەڕێژی و ئامادەکاری بۆ کراوە تا بتوانن لەدانێکی گوورچکبڕ لە نەیارەکانیان بدەن لە ناوچەکەدا بەتایبەتی کە سوریا سەر بە میحوەری ئێرانی و ڕووسی و چینی هەژماردەکرا. ئەمەش دوای ئەو ئاڵوگۆڕە و زەربانە دێت کە ئیسرائیل بە دەستی حەماس خواردی و حزب اللە لوبنانیش وەک تەرەفێک دژ بە ئیسرائیل بەشداربوو. بۆ ئەوەی ئەم دووماڵەیە لەوەدا نەهێڵن ئەمریکا پێویستی بوو ئەو هێزە سوننییە، کە هەمیشە پشتی پێ بەستووە لە ناوچەکەدا، لە شێوازێکی نوێدا پێشکەشمان بکاتەوە، ئەمە جارەیان نەک وەک ویلایەت و بەگرتنی کەنیزەک و بازاڕی فرۆشتنی کەنیزەکەکاندا، بەڵکو لە فۆرمی دەوڵەت و دەوڵەتداری و نیشاندانی سیمای سەقامگیری دا.

هێنانی جەلانی لەم چوارچێوەیەدا مانا پەیدا دەکات. بەڵام حەتمەن دەبێت جەلانی هەم ڕیشەکەی کەمێک کورتبکاتەوە و هەم لە جیاتی پۆشاکی جیهادییەکان چاکەت و پانتۆڵ لەبەربکات و بەینباخ ببەستێت بۆ ئەوەی ڕتووشەکەی جوان بێت. جەلانییەک کە تەنانەت خۆشی ناتوانێت ئینکاری لەوە بکات کە لە ٢٠٠٣ ەوە دەستی بە خوێنی هەزاران کەس سوورە هەم لە عێراق و هەم لە سوریادا. سەرتا وەک تەزیمی قاعیدە لە عێراق و تەنانەت دەستگیرکردن و زیندانیکردنیشی لە عێراق لە ساڵی ٢٠٠٦ دا و تاساڵی ٢٠١١ کە ئەمریکا ئازادی دەکەن بۆ ئەوەی کاری داهاتووی خۆیانی پێبسپێرن، بەڵام ئەم جارە لە سوریا. لە ساڵی ٢٠١٢ جوبهەی نوسرە دادەمەزرێنێت دوای ئەوەی کە ئامادەنییە مل بدات بە تەنزیمی داعش و دەیەوێت خۆی سەرکردە و قسەکەربێت و بە ناو مۆدێلێکی میانڕەوتربێت لە داعش، هەڵدەستێت بە دامەزراندنی هەیئەی تەحریری شام و دەستدەگرێت بەسەر بەشێک لە ناوچەکانی سوریادا. لە هەمووشی دووڕوویی تر ئەوەیە کە ئەمریکا ١٠ ملیۆن دۆلاری وەک بەخشیشێک داناوە بۆ ئەوە کەسەی کە جەلانی تەسلیم بکات. پرسیارەکە ئەوەیە کام لەو سیاسەتمەدارە ئەمریکییانەی کە شەرعیان بینیوە و لەگەڵیدا کۆبوونەتەوە وکەدەبنەوە دەبنە خاوەنی ئەم بەخشیشە!؟

یەکێک لەو کێشانەی کە لەسەرەتای گرتنەدەستی دەسەڵاتەوە لەلایەن شەرعەوە باسی لێدەکرێت و جێگای پرسیار و گومان و تەنانەت ناڕەزایەتی خەڵکی سوریاشە، مەسەلەی ئەم چەکدارە بیانییانەن کە

ئەم هێزە ناونووسیکردن و لە یەکلاکردنەوەی کێشەکانی خۆی و پەلکێشانی خۆیدا پشتی پێ بەستوون. ئەم کێشانەش زیار لەوەوە سەریانهەڵدا کە شەرع نەک ناتوانێت بشتبکاتە ئەم هێزانە، بەڵکو لە ناو وەزارەتی بەرگری تازەی سوریادا هەم جێگای کردوونەوتەوە و هەم پلەوپایەی سەربازی باڵاشی پێداون لە کاتێکدا کە ئەمانە بە ناو هاوڵاتی سوری نین و ئەم مافەیان نییە. ئەم کارانەش لەژێر ناوی هەڵوەشاندنەوەی هێزەکان و بیناکردن و بە دامەزراوەکردنی ئەرگانەکانی دەوڵەتدا دەبرێتە بەڕێوە.

دیارترینی ئەو هێزانەش کە بەسیجکراون لە ئاسیای ناوینەوە هاتوون و چیچانییەکان و ئیگۆرییەکانی چینن. ئیگۆریەکان ئەو هێزەن کە ئەمریکا دەیەوێت لە کات و ساتی تردا و لە یەکلاکردنەوەی کێشەکانی خۆیدا لە کاتی پێویستدا بەکاریان بێنێت. هەر چۆن ئێستا هەناونی ئاوها لە کاتی پێویستدا ئاودیویان بکاتەوە و سوودیان لەوەربگرێت. هەر بۆیە بە دوای هەڵگرتنی سزاکانی سەر سوریا لە لایەن ترەمپ و ئەمریکاوە، هەر خێرا نێرداروی ئەمریکا بۆ سوریا، تۆماس باراک، گەیشتە سوریا و ڕەزامەندی خۆی دەربڕی سەبارەت بە پەیوەستبوونی ئەو هێزانەوە لە چوارچێوەی پرۆژەی دەوڵەتی سوریادا و چرای سەوزی بۆ هەڵکردن کە دەتوانن بەشێک بن لە سوپای سوریا. ئەمەشی بەوە پاساوکرد کە گوایە لەکهەڵپەکانیان دووریان دەخاتەوە لەوەی کە بیر لە کردەوەی بەناو توندڕەوەی بکەنەوە و دژی بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا بن. هیچ کەس ناتوانێت ئەوە نادیدە بگرێت کە چۆن شەرع و دەوڵەتدارییەکەشی هەمووی لەخزمەتی بردنەپێشەوەی سیاسەتەکانی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانیەتی لە ناوچەکەدا، ئەم کارەشی هەر بۆ ئەو خزمەتەیە لە کاتێکدا بە پێیی دانپیانانی خۆیان ئەم چەکدارانە زیاتر لە پێنج هەزار چەکدارن و جگە لەوەی لە تورکیا و وڵاتانی ئەوروپی و وڵاتانی پێشووی سەر بە یەکێتی سۆڤیەتەوە هاتوون، زۆربەیان ئیگۆرییەکانن کە لە ناوەڕاست و خۆرهەڵاتی ئاسیاوە بە تایبەتی لە ناوچەی شنگیانگی چینەوە هاتوون.

ئەوان لە یەکلاکردنەوەی کێشەکانی داهاتوویاندا چاویان لە ئیگۆرییە چەکدارە جیهادییەکانی سوریایە نەک لە بەرخاتری ئەوەی کەوەک خۆیان دەڵێن موسوڵمانن وستەمیان لێدەکرێت، بەڵکو لە بناغەوە بە تێکدانی هەلومەرجی ئابوری و سیاسی وڵاتی چینە لە کاتی پێویستدا بەکەمەکی نەتەوە یان وڵاتە تورک زمانەکانی دیکە و تورکیاش لەم نێوەدا دەتوانێت ڕۆڵی گەورە ببینێت. لە هەمانکاتدا ناوچەی شنگیانگی ئیگۆرییەکان کە پێدەوتریت تورکمانستانی شەرقی، و بەهرەمەندە لە ئۆتۆنۆمی، دەوڵەمەندە بە بناغەی ئابوری زۆ بەلاح. ڕاستییەکە ئەوەیە کە ناوچەی ئیگۆرییەکان دەکەوێتە سەر ئەو ڕێگا ئاوریشمی یە

مێژووییەی چین وهەر لە کۆنەوە بە یەکێک لەدەروازە سەربازی و بازرگانییە هەرە گرنگەکانی چین دادەنرێت. هاوکات ئەم ناوچەیە دەروازەی چینە بۆ ئەوراسیا و خۆرهەڵاتی ناوەڕاست. ئەم ناوچەیە یەک لەسەر شەشی پانتایی چین پێکدەهێنێت و یەکێکە لە ناوچە هەرە دەوڵەمەندەکان بە یۆرانیۆم و ئاڵتون و زۆرترین یەدەکی گازی سروشتی و خەڵوزی تێدایە. هاوکات یەک لەسەر پێنجی یەدەکی نەوتی چینی لەم ناوچەیەدایە. ئەمە وێڕای ئەوەی کە ناوچەیەکی کشتوکاڵی بەپێزە و لە ٨٠ ٪ ی لۆکە لەوێ بەرهەمدەهێنرێت. ئەم ناوچەیە لە ڕووی جیۆپۆلیتیکیشەوە گرنگییەکی گەورەی هەیە چونکە هەرێمی شینگیانگ بە مەڵبەندێکی سەرەکی دەستپێشکەری ڕێگای پشتێنەی چینی بە هەژماردەهێنرێت کە زۆرێک لە پڕۆژەکانی ژێرخانی ئابووری، کە لە لایەن چینەوە پشتگیریلێدەکرێت بۆ وە بەرهێنانی وزە و پێشخستنی، لە ناوەڕاست و خوارووی ئاسیادا لەخۆدەگرێت. هاوکات ئەم هەرێمە دراوسێی هیندستان و ئەفگانستان و مەنگۆلیاشە.
بۆیە باسەکە ئەوە نییە کە ئەگەر ئەم چەکدارانە بگەڕێدرێننەوە چ بەڵایەکیان بەسەردێت و چ چارەنووسێک چاوەڕێیان دەکات، چونکە ئەوان ئەوەی بۆیان گرنگ نییە و بایەخی نییە لایان ژیانی ئینسانەکانە. ڕۆژانە هەزاران کەسە دەبنە قوربانی ئەم سیاسەتە دژە ئینسانییانەی ئەوان. باسی سەرەکی ئەوەیە سوریا لەم ڕێگایەوە ببێتە مەڵبەندی پێگەیاندنی نەوەی تازەی ئیگۆرییەکان و جیهادییەکانی دیکەی ئاسیای ناوەڕاست و ڕاهێنان و مەشقیان پێبکرێت لەسایەی دەوڵەتی ئیسلامی مۆدێرندا بە شێوەیەکی ئاشکرا و فەرمی. خودی باسەکە ئەوەیە کە ئەم هێزانە تەیارتر و خاراوتر بکرێن و جەنگاوەری دڕترتریان لێدروستبکرێت بۆ شەڕە چاوەڕوانکراوەکانی نەوان سەرمایە و قازانج پەرستییان، کە نەک ئینسان و مافەکانی سەنتەر نییە، بەڵکو هیچ جێگاوڕێگایەکی نییە. ئەوەی سەنتەرە بۆ ئەوان سوود و قازانج و کەڵەکەی زیاتری سەرمایەکانیانە.

کامل احمد

١٠ ی حوزەیرانی ٢٠٢٥

ئامرازەکانی کۆگەیاندنی میدیایی.. نووسینی: کارزان عزیز عبدالراحمن

پێریست:

□ رەگەزەکانی کۆگەیاندنی میدیایی ئەلیکترۆنی
□ کۆگەیاندنی کۆمەڵایەتی
□ کۆگەیاندی گشتی لەڕێگای پەیوەندی یەکانەوە
□ گەیاندنی جەماوەریی
□ گەیاندی گشتی لەڕووی ئابووریی
□ کۆ گەیاندنی گشتی تەلافزیۆنی
□ ئامرازەکانی گشتی پەیامەکان
□ شێوازەکانی گەیاندنی رایگشتی
□ ئامرازەکانی میدیاکانی ڕایگشتی
□ پێوەرە پیشەیەکانی گەیاندن
□ ئەنجام

پێشەکی

وەك ئاشكرایە كاتێك ئێمە باسی جۆرەكانی ئامراز دەكەین زۆر شتمان دێتەوە خەیاڵ کە لەرۆژگاری ئ□م□ر□دا باوەن چونکە ئامرازەکان زۆرجار پێیان دەوترێت سیخوری، چونکە هەمیشە ل□ پێش هەمووشتێکەوەیە زۆر زوو ئەچێتە ناو خەڵکەوە بۆیە ئامرازەکان زۆرن وەك:
رادیۆ \ تیڤی \ رۆژنامە \ ئینتەرنێت \ موبایل \ کەئەمانە زۆر زوو ئەچنە ناو خەڵکەوە هەمیشە جێگای خۆیان کردووەتەوە. بەڵام بەزۆری ئینتەرنێت ئەچێتە ناو دەزگاکانی راگەیاندنەوە بەگەیاندنێکی زۆر زوو ئەچێتەوە ناو خەڵکەوە بۆ ئەوەی بەزووی بچێتەوە ناو خەڵکەوە، ئەم جۆرەی کەهەیە زۆر زوو گەشەی کرد بەخێرای جێگای خۆی کردەوە ،هەر لەڕێگای ئەم تۆرەوە ئەتوانین زۆر خێرا گەش□ بکات بەگاتە دەستی بینەران، لەدنیای ئ□م□ر□دا زۆرشت ئەکرێت بۆیە بەئامێرێکی بێگان ناساوە لەبەرئەوەشە کە هەمیشە بێ سانسۆرکردن هەواڵەکان ئەنێریت، بێ ئەوەی گرینگی بەسەرچاوەکان بەن بلاوی ئەکەنەوە. لەبەر ئەوەشە بە ئامیریکی بیهەست ناساوە.
ئامێری رادیۆش کەهەوالەکان بەگەرمی ئەگوازێتەوە بۆ گوێگران ئەم

جـۆرەیان كە ئەتوانین هەم لەناو سەیارە یان لەهەرشوێنیك بێت ئەتوانیت گۆێ بیستی بیت، بۆیە بەئامێرێكی سارد ناسراوە لەبەر ئەوەیە تێچووی كەمەو هەرزانە،
بەلام تیقی راستەهەوالەكان بەگەرمی ئەگوازێتەوە لەگەڵ ئەوەشە ئەویش هەوالەكانی ئەیش هەردەمەو لەشێوێنك بەشێوەیەكی زۆر سەیر بلاو ئەبێتەوە، رۆژنامەش بەهەمان شێوە خەبەرەكان ئەگوازێتەوە بەدرووستی گەربمانەوێت هەالەكەش بخوێنینەوە گەر هاتوو كاتمان نەبوو بۆخو□نند□ن□وە ئەوە ئەتوانین بەشێوەیەكی گشتی هەركاتێك بمانەویت بیخوێنی نەوە، لەرۆژگاری ئێستاشدا زۆر كەناڵی تیقی زیادی كردووە بۆیە هیچ جەبەرێكمان لەدەس دەرناچیت .

دەسپێك

لەڕۆژگارێكی وەك ئەمڕۆدا شت گەلانێكی زۆرمان لەبوردەسایە بۆ ئامرازەكانی گەیاندنی پێ ڕاپەڕێنین گەش□سندنی تەكنەلۆژیا پەیوەندی هاتنەئارای میدیای ئەلیكترۆنی، گۆڕانكاری یەكی گرینگی لەبواری ڕۆژنامەگەریدا دروستكرد كە زۆر بەهەنگاوانە بەرەو فراوانكردنی سنووری بڵوبوونەوە پانتایی ناوەڕۆك و ئاسانكاریی پڕۆسەی گەیاندی پەیام و ناردنی وەرگرتنەوەی ڕای جەواوەری لەڕێ فیدباك كردنەوەوە. ئەم خاسڵەتە نۆێیانەی میدیای ئەلیكترۆنی و بەكارهێنانی لەبواری ڕۆژنامەگەریدا كۆمەڵێك گرفت و پیشەی ڕۆژنامەگەری دروستكردووە. لەڕۆژنامەگەریدا پەیوەنداری بە وەڵام دانەوەی كۆمەڵێك پرسیار كەچۆن مامەڵا كەچۆن مامەڵالەگەڵ ئەم مۆدێلدا بكەین كاریگەری خراپیشی لەسەر پیشەو رای جەماوەرو گشتی شە.
هەڵكشان و زیاند بوونی ڕەێژەی میدیایی ئەلیكترۆنی كوردستانی كەم بوونەوەی بەرچاوەی ڕۆژنامە و گ□قارە چاپكراوەكان لەهەرێمی كوردستان لەماوەی یەك ڕابردوودا لەدەرەنجامدا گرینگی گۆڕانی تەكنەلۆژیایی بڵاوكردنەوەن لەم ڕەوانگەیەوە بۆپاراستنی سیماو خەسڵەتە باشەكانی میدیای چاپكراو و خستنەڕووی چەند هەلومەرجی واقعی ڕۆژنامەگەری بابەتەكەبكات و ڕێوشوینی زانستی بۆ ئایندەی میدیای بخاتە ڕوو..

یەكەم \ رەگەزەكانی كۆگەیاندنی میدیایی ئەلیكترۆنی

میدیای ئەلیكترۆنی چەمكێكی تەكنەلۆژیای دەگەڕێتەوە بۆ سەرتای داهێنانی تۆڕی جیهانی ئینتەرنێت لەهەنگاوی نۆی زانستیدا لەسالێ (1969) تۆری ئەلیكترۆنی پێكەوە بەستراو□ی□و□ . ب□□□ام ئ□م□

ئەوەدەگەیەنێت کە تۆڕی ئەلیمترۆنی لەو سالادا گرینگی یەکی زۆری پێ ئەدرا ،
بەڵام بە بۆچوونی من کە لەو ساڵایە (1969) دەرکرا بۆی بەڵام ئایە پێش ئەو کاتەش ئینتەرنێتیش نەبووە بەڵام هەر خۆپەیوەندیەکانیان دەچووە پێشەوە هەر سەرکەوتووش بوون هەتا کارگەیشتە ئەورادەیەش کە گوگەیاندنیش دەستێکی باڵای هەبووە چونکە گەیانیش ئەوکاتە بە ئەوەی ئینتەرنێتیش هەبێت هەرکارەکانیان ڕاپەراندووە سەرکەوتووش بوون واتا ئینتەرنێت تەنیا لەوکاتەیە تەنیا کارەکانی ئاسانتر کردووە نەک کارەکان نەکرێ بەڵکو کراوە بەڵام بەشێوەیەکی درەنگ و زووی کەوتووە دەنا هیچ کاتێک پەیامێک شتێکی واناکات کەکار لەنەگەیشتنی پەیامەکە بکات . بەڵام بەهاتنی ئینتەرنێت کارەکانی تۆزێک سووکتر کرد دەنا هەر کارێکەش ئەکرا بێ ئەوەی ئینتەرنێت هەبێت .

دووم \ کۆگەیاندنی کۆمەڵایەتی

گۆڕانکاری لەدیاردە و کلتوریەکان ناباوەکانی کۆمەڵگای هەمیشەی ئەرکی سەرەکی میدیایە لە ڕێگای بڵاوکردنەوەی بۆچوونی دەستەبژی زۆر هەستیارە دەبێ بەڕەوشوێنی رۆژنامەگەریی کوردی بەپێ پێڵینی قۆناغی سەردەمەکانی ڕۆڵی گرینگی بینیوە لە پێشخستنی کۆمەڵگای کوردی . بۆ نموونە دیاردەی ناباوی کۆمەڵایەتی کە لە چەند دەیە رابردوودا هەبوون لەڕۆژنامەگەریدا ڕەخنەو بابەتی لەسەر بڵاوکراوەتەوە،ئێستا بەرەو نەمان و لاوازی چوون هاتنە ئارای میدیای ئەلیکتررۆنی گرفتێکی گەورەی بۆ ڕێزگرتن لە ئادابی گشتی نەتەوەی هێناوەتە ئاراوە .
لێرەدا بەبۆچوونی من پێوەندی کۆمەڵایەتی ئەوکاتە لەکۆندا زۆر بە بایەختر بوو چونکە ئێستا ئەوەی لە چێیجەکان و تۆڕەکۆمەڵایەتیەکان ئەکرێت راستەزۆر جارئەبێتەهۆی کوشتنی کەسێکە بێ ئەوەی لە راستی شتەکان تێ بگەن من بروام وایە پەیوەندی کۆمەڵایەتی گەیاندی گشتی تەنیا لەئێستایە بۆ شێواندی کەسێکەیە نەک بۆ شتی تر ئەو درۆ بوختانەنەی کە لە تۆڕەکانە ئەکرێت لە(80%) دوورە لەراستیوە هەمیشە ئەم پێوەندیە زۆر شتی نابەجی لێ ئەکەوێتەوە بۆیە قەت شتێک بێ پرسی ئەوەی کەسی دووەم ئاگاداربێت کەسێکە لەکەدار ئەکەن بەڵام خۆ ئەکرێت ئەم قسانەدەکرێت گەر مەبەستمان باشی کەسێکەبێت ئەوە زۆر بەجوانی ئەڕۆین بەلای هەتا خۆی جاکات نەک لەڕێ تۆڕەکانەوە ئابروویییکەسێکە بەرێت ئەمە ئەچێتە بواریی گەکەیاندنی کۆوڵایەتی سنوربەزاندنی گشتی یەوە بۆیە هەمیشە

ئەم بوارە رۆژ لەدوایی رۆژ گەرپەرەی لە نەگیرێت ئەوە زەریاد لەوەی کەهەیە خراپتر ئەبێت بۆیە سەرەتا ئەبێت لەتاکی خۆمانەوە دەست پی کەین بۆ ئەوەی بەر بەم خراپیە بگرین دەبیت ئەم کەسانەی کەوادەکەن زۆر بکرینەپوند بۆ ئەوەی ئیتر شتی خراپی بلاو نەبێتەوە چوونکە من دەڵێم پێوەندی کۆمەڵاتی گەیاندی دەبێت هەمووکات وابکەین کە تۆرەکانی ئینتەرنەت شتێك نەکرێت هەتا پەیوەندیەکان باشتر بکرێت نا بێت .

سێیەم \ کەگەیاندی گشتی لەڕێگای پەیوەندی یەکانەوە

کۆمەڵێك دامەزراوی پەیوەندی لە هەرێمی کوردستان هەن کە هەوڵی ئینتەرنەت دابین دەکات پێویستە ستافێکی شارازا ئەو کۆمپانیانە سەرجەم سایتانە فلتەر بکەن کە بابەتی وروژادنی سێکسی و دنەدان بۆ تاوانیان لە خۆگرتووە یەکێك لە گرینگی فلتەرەکان ڕۆلی چاودێری میدیایی بریتیە لە چوونەژوورەوە بۆهەندێك لە هەواڵەکان دەکرێنەوە هەندێکشیان دووردەخاتەوە (کورد لەین)
بەڵام خۆی کارێکی باشی کردووە بەڵام کە تۆری ئینتەرنەتی هەمووی پێکەوە ئەبەستێتەوە ئەمە شتێکی زۆر جوانە زۆریش بایەخی پێدرا بەلام لەرادە کە باسی تۆرەکانی ئینتەرنەت دەکەین زۆرشتی سەیر سەر بەخۆیاماندایەیت بەڵام من بوومایە لەجێ (کورد لەین) ئەوە هەمان شتم نەدەکرد بگرە بەپێ شوێن و بەپێ ئەندامەکان ڕێگام ئەدا کارەکانیان جێ بەجی بکەین هەمیشە ئەوەم رەتەکردەووە چونکە ماڵپەرە سێکسیەکان ئێستا تێشەنیەکی زۆری ناو تەوە هەمووتەمەنێك بەکاری دەهێنێت، بۆیە نەك هەر فلتەرم دانەدەنا بگرە هەر ماڵپەرەکانم بەگشتی سانسۆردەکرت بۆئەوەی ئەو شوێنە نەی بینێت چونکە ولات هەیە مسوڵمانە نموونەوەك کوردستان نادەبوایە ئەم شێوازە لەکوردستان هەبووایە، من بوومایە جیاواتر لەو گۆڕانکاریم دەکرد.

چوارەم \ گەیاندنی جەماوەریی

ڕۆژنامەگەریی کاغەزپێویستی بەتێکەڵاوبوونە لەگەڵ جەماوەر لە ڕێگای وروژاندن و بایەخدان بەو بابەتانەی کە جێگای بایەخی وەرگرن بەمانایەکی تر شکاندنی ئەوسانسۆرانەی کە دامودەزگای حوکمیەکان سەپاندوویانە. هەنگاونانیش بەرەو میدیای جەماوەری و لیبراڵ، ڕێگارێکە بۆئاستی بەرزکردنوەی ئاستی خوێنەرو برەودان بە فرەش .
\ گەیاندی گشتی لەڕووی ئابووریی

گرفتەکی گەورەی ڕۆژنامەگەری کاغەز بریتییە لە کەمی بوجەو داهات زۆری مەسرەف بە چارەسەریش پێویستە بایەخی زیاتر بە ڕەکلام و شێوازی فرۆشتن بدرێت لە هەمان کاتدا لەڕێگای پەخشی ریکلام ئاگاداری و کەمکردنەوەی گومرگی کاغەزەوە هاریکاری ڕۆژنامەگەریی کاغەزبکات .

پێنجەم \ کە گەیاندنی گشتی تەلافزیۆنی:

هەموو ئەوبیربەچوون وزانیاری و وێنە و گرتە ڤیدیۆیانە دەگرێتەوە لەلایەن کەسانی سەربەخۆ بەلایەنەوە یان کەسانی حزبی و حوکمی سوندیکایی و ڕێخراوەکان .. لەسەرانسەری جیهاندا بلاودەکرێتەوە لە ڕێگای تۆری ئینتەرنێتەوە، میدیای نوێ وەچەرخانی گرینگە لەهەموو کایەکانی ژیانی هاوچەرخ دەرفەتی ڕەهای دا بەکاربەرلەهەمووشوێنێك بیەوێت کاریگەری دروست بکات شورشەکانی بەناو بەهاری عەرەبی لە دەرەنجامی جوەانی رای گشتی شەقامی عەرەبی بوو لە ڕێگەی تۆرەکۆمەڵایەتیەکان .

شەشەم\ ئامرازەکانی گشتی پەیامەکان

دەتوانیت بەئاسانی لەم مەودایەدا لە رای بەچوونی خەی گرینگی. فەزای ئەلیکترۆنی لەوەدا دەردەکەوێت کە بەکاربەر بکات سەبارەت بەوپرس و وبابەتانەی کەجێ بایەخی ئەون لەبەردا ئامرازانە دیاردەکەین کەتۆری ئینتەرنێت دەستبەری کروون بەگەیاندنی پەیامەکان .

شێوازەکانی گەیاندنی رای گشتی :

بەشێوەیەکی گشتی پرەپاگەندە لەپەیامەکاندا پشت بە بەرژەوەمدی هەست و سۆز دەبەستە ئەم شێوازە پەوایە زۆربەی هەڵوەست و بریارەکانی جەماوەر دەرهاویشتەی ئەو کاریگەریانەی عاتیفیانەی کەلەسەریانە. هەر بۆیە زۆر لەوانەی کەدەیانەوە کار لە ڕایگشتی چینێك بکەن لە ورووژاندنی هەست و سۆزیانەوە دەست پێ بکەن

سیستەمی ئازاد \ لەبەردا مرۆڤ ئازادە لەوەرگرتنی زانیاری هەڵبژاردنی ئەم سیستەمە کاری دەوڵەت لەم سیستەمە خواستی تاکەکانی تاکە، پەلورالیزم و کار ئاسانی بەخێرکی دەکات تاکو دەستیان بگات بەو سەرچاوانەی کە کار لە ئایندەیان دەکەن ئەرکەکانی میدیاکان لەم سیستەمەدا خێرکی کاروباری سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووریە رادیۆ و تەلافزیۆن و ڕۆژنامەو ئینتەرنێت لەم سیستەمەدا سەربەخۆ ئازادن دەتوانن ڕەخنە لەهەموو شتێك بگرن کەدژبە پەرژەوەندی جوماوەریە. جگە لەهەرش کردنە سەرژیانی تایبەتی خەڵکان و

زیانگەیاندن بە ئازادییە گشتییەکان راگەیاندنەکان دەستیان بەتەواوی کراوەیە خاوەندارێتی لەم سیستەمەدا لەدەستی کەرتی تایبەتدایە.

ئامرازەکانی میدیاکانی ڕاگشتی

دیاردەیەکی کۆمەڵایەتییە لە دونیای رۆژ ئاوادەردەکەوێت پەیوەندی نێوان دیاردەیە میدیاکان بوو بە مایەی پرسیار بە زۆر لە لێکۆڵەنەوەنی زانستی پەیوەندییە گشتییەکان و کۆمەڵناس و دەرووناسەکان هەرچەندە لەسەرەتادا بەگومانەوە تەماشای رادەی کاریگەری میدیاکان دەرکرا لەسەرپێکهێنانی رایگشتیدا نەتواندرا دەست نیشان بکرایە . بەڵام چاش دەرکەوتنی رادیۆ وتەلەفزیۆن لەپاڵ ڕۆژنامەکان، هیچ یەك لەکۆڵینەوانە کومانی ئەوەیان لانەما کەوا بەشی هەرەزۆری دەرکەوتنی رایگشتی دەگەڕێتەوە بە میدیاکان .
میدیاکان بەخستنەرووی رووداوەکان سود لە تەقویم وەردەگرن وریزبەندب بابەتەکان دەکەن میدیاکان لەڕێگای پلاندانانی تایبەتەوە بەخەڵك بڵێن دەبێت لەمەولا بیرلەچی بکەنەوە. لەسادەترین بەچووندا دەکرێت ئەوە لەبیر نەکەین میدیاکان لە هەموو کونج و کەلەبەرەکانی ژیانی ڕۆژنامەدا وجودیان هەیە کەس لە ئێمە ناتوانێت خۆی لە تایبەت مەندیەکانی زمان دوورخاتەوەکەواتە میدیاکان کەهەرلەسەرەتاوە بە درووست بوونی ژیانی کۆمەڵایەتی ئێمە ئاراستە بکەن پێمان دەڵێن دەنگ بەکب بدەین چۆن هەڵسوکەوت بکەین چۆن بیر بکەینەوە باشتروایە لە گەڵ کێدا هاوبیر بین …

پێوەرە پیشەییەکانی ڕاگەیاندن

ڕاگەیاندکار دەکەوێتە ژێر کاریگەری کۆمەڵێك فشاری پیشەیی کاردەکاتە سەر کارەکەی وادەکات پابەندبێت لەگەڵ سیاسەتی ئەودامەزاوە ڕاگەیاندنەی کاری تێدا دەکات پێوەرە پیشەییەکان سیاسەتی ئامرازی راگەیاندن سەرچاوەکانی هەواڵ پەیوەندییەکانی کارو فشار دەگرێتەوە فشاری دەزگاکان لەوەزیاتر و گەورەترین کە دەزگاکان ئەو فشارانەی کەخۆیان هۆکاری دەرەکی و ناوەکین دەنوێن مەبەستمان لە هۆکارە دەرەکییەکان پێگەی ئامرازەکانەلەو سیستەمی کۆمەڵایەتییەی لە ئارادایە هەروەها ئاستی پەیوەستوونی بەبرژەوەندیەدیاری کراوەکانی وەکو بوونی وێستگەی ڕکایەر بەڵام هۆکارە ناوخۆییەکان شێوەی خاوەندارێتی شێوەی زاڵبوون سیستەمی کارگێری و فشارەکانی بەرهەم هێنان دەگرێتەوە. ئەم هۆکارانە رۆڵێکی گرینگە هەروەها بەوە کۆتایی دێت پەیوەندی کار دەبێتە بەشێك

لەقەبارەیی گشتی دامەزراوەکە چونکە پێوەری گشتی گەیاندن هەمووکات ئامانجێکی دیاری کراوی هەیە بۆ دەزگاکانی دەوڵات تابەرەو پێش چوون بڕوات …

ئەنجام

بەنیادنانەوەی میدیای کوردی و ڕێخستنەوەی شێوازی مامولەی ئاراستەکردنی لەسەر هەردوو ئاستی میدیایی ئەلیکترۆنی و ڕۆژنامەگەریی کاغەز پێویستی بەهەماهنگی و هاریکاری دامەزراوەکانی خودیی میدیایی و ڕۆژنامەکان.
لە بەرئەوەزۆربەی ئەنجامەکانی ڕێخستنەوەی گەیاندنەکان بەگشتی دەکەوێتە بەر شەپۆلی زۆربەی راگەیاندنکارەکان کە هەمووکات ئەنجامیان ئەوەیە هەواڵێکە بەهەر شێوازێك بێت بەدەستی بێنێت چونکە گەیاتدی ئێستا لەچاو زۆرپێش ئێستا سەنکەنەکرابوون هەتا گەیشتنە ئەنجامێك بۆ ئێستا کەزۆر بەئازادانە بیروراکان هەرکەسەو لەڕێوانگەی خۆیەوە دیدی بەکاردێنێت، بەیەمیدیا ئەلیکترۆنیەکانیش گەیشتنە ئەوئەنجامەی کەهەرگیز سانسۆرناکرێن چونکەهەریەکەکیان لەدیدیخۆیەوە هەواڵ ئەنووسێت لەوشتەی کە لەسەری بلاوەکاتەوە ئازادانە ئەم شتە ئەکات .

ناساندنی: رۆژنامەی کۆن و تازە تیڤی و رادیۆکان ئینتەرنێت
کەئەمانە هەرزوو بەخێرای گەشەیان کرد چونکە هەتا ئەسیانێش نەبێت ئەوە هەر کاری گەیاندنی گتی ئەکرێت گەر لەنێوان دووکەسیشد دابێت . بەلام لەوەتەی ئەمانە پەیابوون ئەستاکارەکان زۆر ئاسانتر بوون لەچاو پێشان ..،کەئەمانە ئامرازێکی زۆرباشی گەیاندنی گشتین

سەرچاوەکان:
diplomaticmagazine.net/politics/586
https://tinyurl.com/osyan-madany
جنار نامق، دور المواقع الالکترونیة الکوردیة فی تشکیل الرای العام حول انتهاك حقوق الایزیدیة، دار غیداو للنشر والتوزیع، عمان، 2019.

بەغدا و هەولێر لەژێر فشاری ململانێیەکی بەردەوامدا.. عوسمانی حاجی مارف

لەدوای ٢٠٠٣ەوە ناکۆکی و ئاژاوە لەسەر گۆڕەپانی سیاسی عێراق هەرگیز نەوەستاوەو ناوەستێت، لەدەی ئەو ناکۆکیانەدا پەیوەندیە گرژییەکەی نێوان بەغدا و هەولێر، چەندین بێهیوایی تێدا چێندراوە و مانایەک بۆ ئارامی سیاسی جێگەی نابێتەوە، پێکهاتەو دامەزراندنی دەسەڵاتی سیاسی لە بەغداو هەولێر ڕۆشناییەک نادا بەدەستەوە کە ئاسودەیی بۆ دانیشتوانی عێراق و کوردستانی تیا بەدیبکرێت.

هەڵبەتە هیچ گومانی تیا نیە کاتێک پێکهاتەی دەسەڵاتێک بۆ هێزی تائیفی و ئیسلامی و قەومی و بنەماڵە ومیلیشیا دامەزرابێت، بێگومان بەردەوام جەردەو مافیا و گەندەڵی بەرهەم دەهێنێتەوە، پەیوەندیەک کە لەدوای ساڵی ٢٠٠٥ بە شەراکەتێک بە ڕوخساری ساختەی هیوا دەستیپێکرد، بەناوی فیدراڵی و پێکەوەژیانی "عەرەب و کورد و شیعە و سونە" ڕاگەیەندرا، حەتمیە کە ئەم ڕۆژگارە ناهەموارەی ئێستای لە بەدەست دێت، کە خەڵکی ناتوانن ساتێك بە بێنیگەرانی بخەون.

ئەم شەراکەتە کۆنەپەرستانەیە لە پێکهاتەی هەردوو حکومەتی بەغداو هەولێر بە بەشداری لە دامەزراندنی "عێراقێکی نوێدا"، وایانراگەیاند کە فیدراڵی و دەستوور دەبێتە هۆی زامنی ئەو مافانەی کە لەمێژە خەباتیان بۆ کراوەو قوربانی بۆدراوەو ڕاپەڕینی بۆ کراوە! ئەوەی دەیبینین تەواو پێچەوانەکەی پیادەکراوە و پیادە دەکرێت. بەڵام بەدوای بەخشینی ئەو هیوا ساختانە، دیمان کە چۆن وردە وردە بەریەکدەکەوتن و درزی ناکۆکیەکانیان کراوەترە لەناو لیتاوەکی خەستدا، لەبەرامبەر واقعێکی سیاسی ئاڵۆزدا، یەکتر دەخلیسکێنن، هەرلایەک گوریسەکە بە بەرژەوەندی زیادبونی پێگەو نفوزی سیاسی خۆی ڕادەکێشێت، لەپێناو بەدەستهێنانی زۆرترین بەرهەمی دزی و تاڵانی و قۆرخکردنی زۆرترین سەروەت وسامانی عێراق و کوردستان، هەر ئەمەش ئاراستەیە بە کەڵەکەبونی سەرمایە و سەرمایەگوزاری بۆ بەرپرسەکان.

یەکەم نیشانەکانی لیتاوی فیدراڵیزم لە ساڵی ٢٠٠٧ەوە دەستیپێکرد، کاتێک پەسەندکردنی یاسای نەوت و غازی فیدراڵی، کە یاسایەکە لە دەستووری عێراقدا هاتووە (ماددەی ١١١ و ١١٢). بڕیار بوو ئەم یاسایە پەیوەندی نێوان ناوەند و پارێزگا بەرهەمهێنەرەکان بە

هەرێمی کوردستانیشەوە، ڕێکبخات. بەڵام لەوکاتەوە نەوت لە سەرچاوەیەکی هاوبەشەوە گۆڕاوە بۆ سەرچاوەیەکی درێژخایەن بۆ ململانێ و داگیرکاری چاڵەنەوتیەکان لەلایەن هێزە میلیشیاکانەوە، کە تێیدا هەموو شتێک لە سیاسەت و یاسا و پێکهاتەی هێزە سیاسیەکان و دەسەڵاتی سیاسی وەها تێکەڵاوبون، بەرژەوەندیەکان ئەوەندە ئاڵۆزبون، جگە لەکۆتاییهێنان بە تەواوی هێزە میلیشیاکانی کوردستان و عێراق، ڕێگایەکی تر نیە کە بتوانێت زاڵبێت بەسەر ئەم ناجێگیری و گێژاو و کارەساتانەدا. لەڕاستیا تەواو بونەتە مایەی جۆرێک لە دەردیسەری و بارگرانی بۆ دانیشتوان، کەتایەکەشی نادیارەو نەزانراوە. دواتریش پێکهاتنی ئەو دامودەزگایانەی بەناوی دەستەی دەستپاکی دەوریان درایە، تا کارێک دژی گەندەڵی رێکبخەن، بەڵام بەبێ توانایی و شەرمەزاری و شکستەوە کارمەندەکانی دەزگای دەستپاکی بەدەنگیان لە کارەکەیان هەڵبژارد.
پەیوەندی نێوان بەغدا و هەولێر هەرگیز چاوەڕوانی ئەوەی لێ ناکرێت لە ڕێگەی بڕیاری دارایی و دانوستان و گفتوگۆ لەسەر دان و نەدانی مووچە ئاسایی بێتەوە و ڕێکبخرێت، هیچ بوارێک بۆ زەمینەی ڕێکخستنیان نیە و نابێت، چونکە سروشتی پێکهاتەی هێزو دەسەڵاتیان پاشکۆبونیانە بۆ بەرژەوەندی وڵاتانی ترەوە، کە ڕێگەیان پێنادت بتوانن مامەڵەی یەکڕیزی و هاوبەشی بکەن، بۆیە لەهەر ئاڵوگۆڕێکی سیاسیدا و گۆڕینی هاوسەنگی هێزیان دەکەونە گیانی یەکترو شەڕی ئاشکرای بەرژەوەندیەکانیان دەکەن. لەهەمانکاتدا بەئیرادەکردنی خەڵک و شکاندنی شکۆی هاوڵاتیان هەمیشە ئەنجامی کارەکانیانە.
لەدوای ساڵی ٢٠١٤ ەوە، قەیرانەکە وەرچەرخانێکی توندتری بەخۆیەوە بینی، حکومەتی فیدراڵی پشکی هەرێمی لە بودجەی هەرێم ڕاگرت، ئەوەش بەهۆی وەڵامنەدانەوەی هەولێر لە گەیاندنی داهاتی نەوت بۆ کۆمپانیای سۆمۆ بوو. پاشان ساتی گەورەترین تەقینەوە لە ساڵی ٢٠١٧ هات، کە هەرێمی کوردستان ڕیفراندۆمی سەربەخۆیی ئەنجامدا، هەنگاوێک کە پەیوەندیەکانی نێوان بەغداو هەولێری تەواو ئاڵۆزکرد، بواری لێکتێگەیشتن و دانوسانی تەواو داخست، لەهەمانکاتدا وەڵامی بەغدا زۆری نەخایاند، کە چ سەربازی و چ سیاسی لە وەرگرتنەوەی کەرکوک و بڕینی بودجەی تەواوەتی درێغی نەکرد، تەنانەت سەپاندنی ڕێوشوێنێک بوو کە ڕاستەوخۆ کاریگەری لەسەر بێئومێدی و مەترسی زیاتر بۆ سەر ژیانی هاووڵاتیان دانا.
ئێستاش لە دەستبەکاربونی مەسرور بارزانی، دوایین دەستپێشخەریەکەی سەردانێکی بوو بۆ واشنتۆن لە مانگی ئایاری ئەمساڵدا، کە لەئەنجامدا دوو گرێبەستی وەبەرهێنانی لەگەڵ کۆمپانیا ئەمریکیەکان واژۆکراوە، لە هەنگاوێکدا کە ئامانج لێی پەرەپێدانە بە دەرهێنانی

غاز لە کوردستان، کە کاریگەری لەسەر سیستەمی وزە لە سەرانسەری عێراقدا دەبێت، ئەمەش ئەوە دەردەخات کە مەسرور و حکومەتی هەرێم جارێکی تر هەوڵی شکاندنی سووڕی دوورکەوتنەوەیان داوە لە بەرامبەر حکومەتی بەغدادا، لە بەرامبەر ئەو ڕێکەوتن و بڕیارانەی کە پێشتر دەربارەی وەبەرهێنان و نەوت و بازرگانی و کۆنترۆڵی سنورەکان دراوە.

ئەمەش ئێستا دەرگاکانی دیالۆگی نێوان بەغدا و هەولێری داخستووە، مانای ڕەنگدانەوەی دۆخێکی تازەیە لە عێراق و ناوچەکەدا، کە لە یەکەم هەنگاودا، بەدوای گەڕانەوەی مەسرور لە سەردانەکەی بۆ ئەمریکا، وەزارەتی دارایی عێراق ڕاگرتنی بودجەی بۆ مووچەی فەرمانبەرانی هەرێمی کوردستان بە تەواوی ئەمساڵ ڕاگەیاند، لە بەیاننامەیەکدا کە لە ٢١ی ئایاری ئەمسالدا بڵاوکرایەوە. کاتێکەی بەڕێکەوت نەبووە، ڕۆشنە کە پەیامێکی سیاسییە و مووچەی سەدان هەزار فەرمانبەر دەکرێتە کەرەستەیەک لە سەوداومامەڵەی قەڵبڕینی سیاسی و فرتوفێڵی نێوان بەغداو هەولێر، هەربۆیە ئەمڕۆ هاوڵاتی هەرێم باجی ناکۆکی و ململانێی ناسەقامگیری و بژێوییەکی سەخت ئەدەن کە بەخۆیان هەڵیان نەبژاردووە.

گرێبەستەکانی ئەم دواییەی مەسرور کە لەگەڵ دوو کۆمپانیای ئەمریکی لە کەرتی غازدا واژۆیان کردووە، جارێکی دیکە ناکۆکییەکانی بەغداو هەولێری بەرەو هەڵکشان بردەوە، ئەم بڕیارەی بارزانی دۆخەکە بەرەو کام ئاراستەیە دەبات و پەیوەندی هەوڵێرو بەغدا چۆن پێناسە دەکرێتەوە و چ بەڵایەکی تر دەکەنە دیاری بە دانیشتوان، جارێ وەڵامێکی ڕۆشنی نییە!

ئەم هەنگاوەی بارزانییەکان لەو شوێنەوە بەدواداچونیان بۆ کردووە، کە دەخالەتی ئەم دەورەیەی ئەمریکا لە ناوچەکەدا ئەوە نیشان ئەدات، فشاری گەورە لەسەر کۆماری ئیسلامی ئێران و حکومەتی شیعەی عێراق هەیەو پاشەکشەیان پێدەکرێت، لە هەمانکاتدا ئەگەری هەڵوەشاندنی حەشدی شەعبی بەدور نازانرێت، لەلایەکی ترەوە ئەمریکا بەزارەکی پشتیوانی بە هەرێم نیشانداوە، کە بەشێوەیەکی گشتی دۆخەکە ئەوە نیشان ئەدات لەم ئاڵوگۆرانەدا هاوسەنگی هێزی بارزانی تەکانێکی بە پێشەوە داوە و جارێکی تر لە بەرامبەر هێزە شیعەکانی عێراقدا سەرکەشی دەکاتەوە، بارزانی بە ئەم هەنگاوەی سەبارەت بە گرێبەستەکانی لەگەڵ دوو کۆمپانیای ئەمریکی، بە ئاشکرا ئەو سنورەی پچراند کە دەبوا بگەرێتەوە بۆ جێبەجێکردنی ئەو ڕێکەوتنانەی لەگەڵ حکومەتی عێراق کردویەتی. بەغداش لە بەرامبەریدا سزای فەرمانبەرانی هەرێم ئەداو موچەکانیان بە بارمتە دەگرێت، بەڕاستی ئەوەی جێگای پرسیارە تاکەی هاوڵاتیان وەک تاکە قوربانی ئەم ململانێ

کتێبی کۆمەڵناسیی (ململانێ) لە نووسینی هێڤی عومەر یاسین لەسەر چیرۆکی (ئیمپڕاتۆڕیای ژن)ی دڵشاد کاوانی چاپ و بڵاو دەبێتەوە.

کتیبی ململانێ نووسەر و کۆمەڵناس هێڤی عومەر یاسین چاپی یەکەمی بۆیەکەمجار لە دەزگەی چاپ و وەشانی مەخەك بە ساڵی 2025 کەوتە بەردیدی خوێنەران. کتێبەکە توێژینەوەیەکی کۆمەڵناسیانەیە لەژێر ناوی ململانێی پیاوسالاری و ژنسالاری لە “چیرۆکی ئیمڕاتۆریای ژن” ی دڵشاد کاوانی، توێژینەوەکە لە ساڵی ٢٠٢١-٢٠٢٢ پێشکەش بە زانکۆی سۆران کراوە، ئێستا وەک کتێبێک بەناونیشان و ناوەڕۆکی جیاواز، لە ناوەندی مەخەک چاپ و بڵاوکراوەتەوە.
کتێبی ململانێ کتێبکیی زانستیی کۆمەلناسییە لە سێ بەشی سەرەکیی و هەشت بەشی لاوەکی پێکهاتووە، پێشکەیی و تیرۆیی و پراکتیکیی و دەرئەنجامی توێژینەوەکە خراونەتەڕوو. هاوشان لیستی سەرچاوەکان کە (بیست و دوو) کتێب و چوار لێکۆڵینەوە و دوو سەرچاوەی فەرهەنگیی و یانزە وتار و ماڵپەڕ بە توێژینەوەکە سوودی لێ وەرگیراوە.
لە کتێبەکەدا هاتووە کە ململانێی پیاوسالاری و ژنسالاری لە کورتە چیرۆکی “ئیمپراتۆریای ژن” لە نووسینی (دڵشاد کاوانی)یە. ئەم چیرۆکە پڕ لە ڕووداو و گێڕانەوەی ململانێی ژنسالاری و پیاوسالارییە، ژنان و پیاوانی دەسەڵاتخواز لە ململانێدان، بە ئاراستەیەکی نەرێنی پڕ لە گرێی دەروونی و لە ڕووداوە یەک لە دوای یەکەکانی ناو چیرۆکەکەدا، بە دوای هەستی تۆڵەسەندنەوەن. تا دەگاتە ئاستی شۆڕش و ڕاپەرینەکانی ژن، چەندین جۆری ململانێ لەنێوان ژنان و پیاوان لە “ئیمپراتۆریای ژندا” ڕەنگی داوەتەوە کە بریتین لە ململانێی دەروونی و کۆمەڵایەتی.

هەڤی عومەر یاسین نووسەری کتێبەکە ڕایگەیاند: کە ئەدەب ڕۆڵێکی گرنگی لە ڕێکخستن و بە دواداچوونی کۆمەڵناسی بینووە، بەتایبەتی لە کۆمەڵێ چیرۆکی نەبەرەی مەرگم دیت و چیرۆکی ئیمپڕاتۆریای ژن، وەك دیدەکی کۆمەڵناسیی ئەم چیرۆکە بایەخیکی زۆری هەیە، بۆیە توێژینەوەی لەبارەوە کردووە.

کتێبی نەبەرەی مەرگم دیت لە ساڵی ٢٠٢٠ چاپ و بڵاوکراوەتە. لە ٢٣ چیرۆک پێکهاتووە و "ئیمپراتۆریای ژن" هەشتەمین چیرۆکی نێو کتێبەکەی دڵشاد کاوانییە و پێشووتریش ئەم چیرۆکە براوەی خەڵاتی ئەدەبیی بووە.

کتێبی ململانێ یەکەم بەرهەمی هەڤی یاسینە و لە ناوەندی زانستیی و ئەدەبیی و کۆمەڵناسییەوە بەتە جێگەی سەرنجی توێژەران و خوێنەرانی کوردیی.

12/6/2025

تاوانەکانی زەعیم سدیق و عراقنا واحد.. موتەلیب سەعید عومەر

لە 9ی حوزەیرانی 1963 تاوانبار زەعیم سدیق فەرماندەی لیوای بیست بوو لە سوپای عێراق. لە هێرشێکی وەحشیانەدا ژمارەیەکی زۆر خەڵکی بێتاوان لە دەوروبەری شاری کەرکوک دووچاری بەردومان و هێرشی پیادە بوون، زەعیم سدیق خوێنڕێژ ژمارەیەکی زۆر خەڵکی کوشت و دەستی بەسەر ناوچەکانی نزیک داگرت پاشان هێرشی دڕندانەی بەسەر شاری سلێمانی و شارەزوور و چەند شوێنی تر کرد ، ناوبراو ئەو تاوانبارە دڕندەیە بوو کە فەرمانی دابوو بەهێزەکەی کورد بکوژن هیچ سڵ نەکەنەوە ، ئەم تاوانە لە مێژوودا زۆر باسکراوە چەندین کتێب لەبارەی ئەو ڕووداوە سامناکە نووسراوە دیارترینیان کتێبی شاری سلێمانی نووسینی ئەکرم ساڵح ڕەش ، (ناڵەی دەروون) شێخ محمدی خاڵ، لە وتارێکدا بەناوی چ ڕۆژێکی تووش بوو بەڕوونی باسی گرتن و کوشتن وکۆکردنەوەی خەڵکەکەی کردووە کە لەناو تەویلەی ئاژەڵاندا

گەمارۆیان داون ،
وەهای گێڕانەوەی بیرەوەرییەکان لەسەر زمانی ئەوخەڵکانەی لەڕەشبگیرییەکەدا بەرکەوتوون یان ئاگاداری ڕووداوەکە بوون گیراوەکان دوای چەندین ڕۆژ لەئازارو برسێتی و سوکایەتی گەمارۆدان ئازاد کران .

دوێنێ لەیادی ئەو مەرگەساتە لەنێو تۆڕی کۆمەڵایەتی فەیسبوک وێنەو گفتوگۆو یادەوەرییەکانی زەعیم سدیق وەبیر هێنرانەوە ، ئێمەی کورد باش دەزانین ئەوانەی لەوهەڵمەتدا گیراون چیان لێ بەسەر هێناون وەختێک گیران بردویانن بۆ شوێنێک بەناوی (حامیەی سلێمانی) کەئێستا بەپارکی ئازادی ناسراوە ، لەوێ لەناو تەویلەی ئاژەڵ و گەوڕی وڵاخدا بەشێکی خەڵکەکە بەچوار ڕۆژ و زیاتر مانەتەوە ، لەبەدواچوونێکم لەگەڵ یەکێک لەو پیاوە بەتەمەنانەی لەوسەردەمەدا لەناو ڕووداوەکەدا بووە ووتی ئەفسەرێک وێنەیەکی سەرکردەیەکی ئەوسای کوردی هێناو ووتی تفێکی لێ بکە بەڵام نەی کردو ئەفسەرەکە بەدەمانچە گەنجەکەی کوشت ، یەکێکی تر گێڕایەوە ووتی ئەوشەوەی بە بەیانی مەنعە تەجەولەکە ڕوویدا لەماڵەوە دانیشتبووم خزمێکم هات ووتی چواردەوری شار گیراوە وەرە با بڕۆین خۆمان دەرباز کەین وتی بەناو زەرابەکانی قەراغ شار لەدامێنی جولەکان دەرچوین ،ئەوسا شاری سلێمانی هێندە گەورە نەبوو ، شایەد حاڵەکان دەڵێن هێزەکەی تاوانبار زەعیم سدیق خەڵکیان لەماڵەکانیان دەهێنایە دەرەوە وگوللە بارانیان دەکرد ، پیاوی بەتەمەن لەکاتی ڕۆیشتنی بۆ مزگەوت شەهیدیان کردووە، نەتەوەیەک بەم ڕادەیە کۆمەڵکوژ کراوە دووچاری ئەم هەموو نەهامەتی هاتووە لەهەموو ئەمانە واوەتر لەدیدارێکی گفتوگۆی پەیامنێرێک پرسیار لەژمارەیەک عەرەب دەکات کەبۆ گەشتیاری وکات بەسەربردن هاتوون بۆ کوردستان ، پەیامنێرەکە دەپرسێت ڕاتان چییە لەبارەی ئاو و هەوای کوردستان هەموویان لەوەڵامدا دەڵێن عراقنا واحد ، یەکێک دەڵێت عەراق هەمووی یەک وڵاتە شتێک نیە بەناوی کوردستان ، یەک دەڵێت عەراق لەخواروو تا ژوور یەک دەوڵەتە شتێک نیە بەناوی کوردستان ، تەنانەت بڕوایان بەوڵاتێک نیە بەناوی کوردستان ، کوردستان بەو سروشتە جوان و شیرینەی دەیان هەزار گەشتیاری عەرەب ڕووی تێدەکات پێی لەنگە بڵێ ئەمە خاکی کوردستانە کێشەکە لەوە دانیە ئەمە دەوڵەتمان نیە بەڵکو کێشەکە لەهەڵاجفرۆشی و بێ بایەخکردنی خاک و سەروەت و سامانەکەیدایە بەویستی دەسەڵاتدارانی هەرێم ، لەبەرامبەردا لەدیدی شۆڤێنیەوە عەرەب دەوانێتە وڵاتێک کەتەنها ئەم بەشەی ئەوان پێی دەڵێن (شمال حبیب) وەک بەشێک لەعەراق دەبینێت نەک وڵاتێکی ڕازاوە و ئاوەدان و پڕ پیت و فەڕ کەئەوان بەویستی خۆیان تەڵاتەنی تیا دەکەن .

نەتەوەیەک بەدرێژایی سەددەی بیستەم ل□ بەردەم شاڵاوی گرتن و کوشتن
و تێهەڵدان و ئاوارەیی ،دەربەدەری کۆمەڵکوژیدا بووە ئێستا خاک و
ئاو سروشتی کوردستان لەژێر پێی عەرەبی چاوڕەش دا بەکەیفی خۆی و
گیرفانی پڕەوە بەناو هەموو سەیرانگاو ڤێلاو مۆتێل و شەقام و
شوێنەوارەکاندا دێت و دەچێت ، دانیشتوانەکەیشی بێ پارەو بژێو
ژیانێکی شایستە ژیان دەگوزەرێنێ ، ئەرێ شۆڕش بۆ کرا ل□ پێناو چی ؟
کورد لەسەر زمان و ماف و بوونی خۆی دەیان ساڵ کوژرا ، خوێنی
بەخشی سەرخان و ژێرخانی وێران کرا ، ئەنفال و کیمیاباران کرا
ئێستا عەرەب خاوەن ماڵ و کوردستانیش بێ ناونیشانە ، بیرتانە
لەهەشتاکاندا سرودێک ل□ ئیزگەی دەنگی گەلی کوردستان دەیگوت چەک
هەڵگری خاکێکم دوژمن لەسەری زاڵە من بووم بە بێگانە ، بێگانەش
خاوەن ماڵە .